

DET HALVE TØRRING LAGT I ASKE

Overskrift i Randers Dagblad onsdag 4. juni 1936.

Citat: "En katastrofal ildsvaade har i gaar eftermiddags lagt omtrent halvdelen af Tørring by i aske. Tre firlængede gaarde, tilhørende henholdsvis Marius Clausen, Jens Kjeldsen Rasmussen og Peter Velling samt to huse, tilhørende tækkemand Anton Laursen kaldt Bugge og enkefru Caroline Christensen nedbrændte totalt. Desuden var der ild i Morten Jensens gaard, men her begrænsedes ilden, saaledes at kun en del af taget brændte. Endelig var brandfoged Jens Drachmanns og Anders Amstrups ejendomme stærkt truede, men de blev ligeledes reddede, uden at der skete større skade. I den kraftige østenvind bredte ilden sig med næsten fantastisk hast og i løbet af en times tid var der kun ruinhobe tilbage af de fem førstnævnte ejendomme. Landsbyens mænd var i marken og mange af dem fik kun et flammehav eller en rygende brandtomt at se, hvor deres hjem havde stået. Forøvrigt kunde de heller intet have stillet op overfor flammernes grådighed."

Og det var en tragedie der lå i overskriften. 135 dyr omkom i flammehavet, heldigvis var der ingen mennesker der omkom. Branden blev opdaget om eftermiddagen onsdag 3. juni, den opstod i laden hos Marius Clausen, hvis hustru havde et par naboer til kaffe ved halv tretiden, fru Amstrup og enkefru Kirsten Andersen. Fru Amstrup havde et kort øjeblik forladt stuen og kaffen, og opdagede derved at der var ild i laden, Marius Clausen og hans medarbejdere var i marken, et af børnene blev sendt ud for at underrette Marius og medarbejderne, samtidig med at de tre damer fik papirer og værdigenstande ud af huset (et skrivebord).

På dette tidspunkt var alle udlængerne omspændt af flammer, det var umuligt at redde dyrene ud af flammehavet. Ilden var opstået i det nordvestre hjørne af gården, og på grund af blæsten fik den hurtigt fat. Heldigvis var kreaturerne på græs, men 5-6 kalve samt alle svine, nogle og tyve i alt, befandt sig i staldene, og de omkom i flammerne. På mindre end en halv time var gården fuldstændig nedbrændt. Af indboet reddes Marius Clausens skrivebord, alt andet på gården blev flammernes bytte. Branden hos Clausen var knap nok opdaget, før den havde bredt sig til Kjeldsen Rasmussens gård, der lå umiddelbart ved siden af, denne gårds udlænger var også stråtækte, og nedbrændte lige så hurtigt.

Kun stuehuset, der havde tegltag, lykkedes det at redde.

Fru Kjeldsen Rasmussen gik i haven og opdagede ikke branden før en nabo råbte til hende at gården brændte. Hun var alene hjemme sammen med sine børn, og sendte straks en datter ud i kæret med besked til sin mand. Han red straks hjem, men da var det for sent. Stalden var brændt med 20 køer, 2 tyre, 4 kalve samt ca. 80 svin, 2 kalve og 5 køer slap selv ud. Emil Schmidt og Peter Velling løb ind i den brændende bygning og fik 2 heste ud. Peter Velling vidste ikke, at hans egen gård mindre end en halv time senere, ville brænde ned til grunden.

I mellemtiden havde ilden fra Marius Clausens gård bredt sig til Morten Jensens gård, her havde ilden fået fat i stråtaget på ladebygningen. I mellemtiden var brandvæsnet fra Hadsund og Hobro kommet til, sammen med en hel del tilskuere. Det lykkedes brandmandskaberne at begrænse skaderne på Morten Jensens gård til, at kun 6-7 fag af taget brændte.

En del af taget på Morten Jensens ladebygning var dækket af asbest, her lå en due og rugede på sine æg, hun blev liggende på reden kun få meter fra flammerne, duen rugede stadig da ilden var slukket, ikke engang en nærgående fotograf kunne få den til at flytte sig.

Mens hele slukningsarbejdet koncentrerede sig om Morten Jensens gård, opdagede man pludselig at ilden havde fået fat i Peter Vellings gård, der lå i den vestre side af byen. Gården var adskilt fra Kjeldsen Rasmussens gård af en vej og en mark; hvorledes ilden er sprunget over vejen og marken, stod man uforstående over for, men ilden havde fået fat i stråtaget på det 150 år gamle stuehus, der var opført af bindingsværk, ilden spredte sig derfra med lynets hast til udbygningerne. Brandfolkene opgav at slukke ilden, der havde for godt fat til, at det kunne lykkedes at redde noget derfra.

Der indebrændte ingen dyr i gården, de var alle på græs.

Mens ilden hærgede i de fire gårde, sprang ilden over vejen og op til to sammenbyggede huse, en vinkelbygning i hvilke tækkemand Anton Laursen og den 83 år gamle enkefru Caroline Christensen boede. Husene lå som i en gyde mellem flere huse med tegltag, og den stærke blæst menes at have ført gnister med sig fra de brændende gårde. Der var ikke nogen hjemme da husene brændte, og brandfolkene havde ikke opdaget at de brændte.

Det halve Tørring lagt i Aske

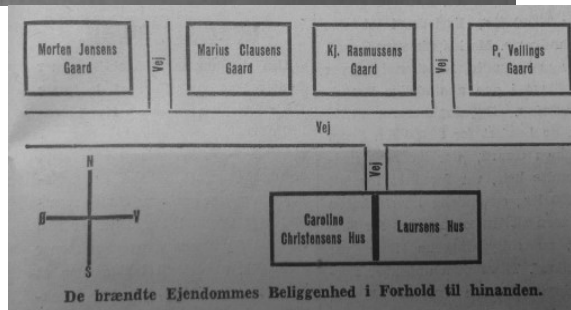
En Kortslutning opstod, og i den stærke Blæst var 3 Gaarde og 2 Huse nedbrændt totalt og en fjerde Gaard delvis brændt i Lobet af en Times Tid.

135 DYR OMKOM I FLAMMERNE

Øverst fra venstre: Et Kig ind i Kølnerne af Kjeldsen Rasmussens Gaard. Hvad Peter Velling reddede af Indboet. Peter Vellings Port staar endnu. Et Stykke Mur er styrket ned ved Clausens Gaard. Fra Kjeldsens Gaard. De to Huse, der fik Lov at brænde i Dølgemaal.

Øverst ses billeder fra branden i Tørring. Man ser tydeligt de store ødelæggelser. Til højre ses en skitse over gårdenes tætte beliggenhed i forhold til hinanden.

De brændte Ejendomme Beliggenhed i Forhold til hinanden.

Anton Laursens kone var ude at gå en tur da hun så det brændte i byen. Hun skyndte sig hjem og det lykkedes hende at redde lidt af indboet ud, en datter reddede sin chemise, på ca. et kvarter nedbrændte huset. Det var også minimalt hvad der blev reddet af enkefru Christensens ejendele.

Et hus tilhørende brandfoged Jens Drachmann var en overgang stærkt truet af flammerne, alt indboet var reddet ud, men huset brændte ikke, derimod blev indboet ødelagt af vand. Huset stod til nedrivning, Drachmann var i gang med at bygge et nyt stuehus.

Anders Amstrups hus, der lå lige nedenfor Clausens gård, var også antændt et par gange, således brændte en bagdør og nogle vinduer, ligesom en del af ruderne knustes, men huset var ikke stråtækt, så det lykkedes at forhindre ilden i at antænde taget.

Det varede et stykke tid før beboerne i Tørring kom så meget til sig selv, at de fik underrettet Falck i Hadsund og Hobro, der hver mødte med en sprøjte og to mand, desuden havde man taget den lokale brandsprøjte i brug, der blev opbevaret lige i nærheden af brandstedet, og fra andre af de små landsbyer i nærheden, kom de også med deres lokale sprøjter, imidlertid havde brandene allerede kulmineret, da man var klar til at slukke.

Fru Amstrup havde haft storvask dagen før om tirsdagen, hele vasken var hængt ud til tørre, det blev også flammernes bytte. Familien Amstrup boede til leje, da deres eget hus i Tørring Kær brændte tre måneder tidligere.

Kjeldsen Rasmussen havde ofte talt med sin hustru om, at gården var lovlig lavt forsikret, og at de burde sætte forsikringssummen i vejret. Deres gård lå jo meget indeklemmt, og selv om de ikke boede i Tørring, da den sidste store brand hærgede byen i 1921, var de klar over at den tætte bebyggelse betød øget brandfare, men det fik de ikke gjort.

Branden menes opstået i de elektriske installationer i et hjørne af ladden på Marius Clausens gård.

Skrevet af Inge Johansen

Kildehenvisning:

Randers Dagblad og arkivmateriale fra Nørhald Egns-Arkiv

Spændende bordlampe på Nørhald Egn-arkiv

Af Bente Svane Kristensen

Den 11. maj 1988 blev den bordlampe, som er vist på billedet på næste side, givet til Nørhald Egn-arkiv. Det er ikke en helt almindelig bordlampe, og historien bag den er så spændende, at Nørhald Lokalnyt syntes, læserne skulle delagtiggøres i den.

Bordlampen blev skænket af post N. Christian Jensen, der blev født i Dalbynder den 16. marts 1891. Han var landpost i Dalbynder fra 1909 til 1956. I 1989 døde N. Christian Jensen og han havde da boet på Gjerlev Alderdomshjem en årrække.

En guldbryllupsrejse.

Den 4. september 1965 holdt N. Christian Jensen og hans hustru Kirstine F. Kristensen guldbryllup på Havndal Kro. Blandt gaverne til guldbryllupsparret var denne lampe fra Gerda, der er født i Havndal og datter af Grethe Abildgaard og Alvin Kristensen. (Alvin var Kristines bror).

Gerda rejste som ung pige til Norge og fik arbejde ved de norske busser, men emigrerede senere til USA. Her drev hun i en periode et cafeteria i prærieområdet, og fik lampen af en indianer.

Lampen er udskåret i træ og er indiansk arbejde fra USA. Den er udformet som en træstamme, hvor "kronen" (lampeskærmen) består af tynde træplader.

På lampefoden står en 8 cm. høj figur. Det er en farmer på prærien, der ser ud over sin jord. Bag ham er en hejsebrønd og en spand. Desuden er farmens indhegning markeret ved et gårdsled af træstammer.

Skulle nogen få lyst til at se lampen ved selvsyn, kan den ses på Nørhald Egn-arkiv i Tvede, som her har fået et virkeligt klenodie.

De 17 kirker i Nørhald kommune

Af Bente Svane Kristensen

Foto Henning Rasmussen

Øster Tørslev kirke

Øster Tørslev kirke blev taget i brug den 13. august 1876. Denne kirke blev opført til dels af materialer fra den gamle sognekirke, der stammede fra 1200-tallet. Stenkirkens alder bekræftes ved det stadig bevarede korbue krucifiks, der dateres til omkring år 1250 og er i romansk og gotisk stil.

Døbefonten er udskåret i egetræ i barokstil, og fra midten af 1600-tallet. I 1579 blev kirken og præstegårdsjorden samt en halv snes gårde forlenet til herremand Christen Munck på Gjessinggård, hvor også Tvede kirke hørte under. I 1719 købte kancelliråd G. Braem Øster Tørslev kirke af kong Frederik den 4., og i 1910 overdrog Gjessinggård Øster Tørslev kirke til sognemenigheden.

Råby kirke

Råby kirke hører til blandt de ældste kirker i landet, og kan dateres ud fra den indhuggede frise i våbenhuset. Man mener, at kirken er bygget under kong Svend Estridsen (1047-74), og den er således over 900 år gammel. Vinduer og indgangsportal er bygget i romansk stil, prædikestolen er fra renæssancen og altertavlen er barok. Tårnet er stort og bygget ca. år 1400, og våbenhuset er meget højt. Tårnet har været anvendt til forsvar mod sørøvere, og man kan endnu se skydeskår her. Kirkeklokken er fra før år 1535, og er en A-klokke med en meget smuk klang. Ser man på døroverliggeren i kirkens mandsindgang, ser man en kriger i fuld udrustning fra ca. år 1100. Døbefonten er romansk stil. Alterstagerne er messingstager fra år 1616 skænket af rigsråd Peder Munk og dennes hustru Sophie Brahe.

Alterbibelen er fra 1589. Prædikestolen er i renæssancestil og fra 1600-tallet. I 1918 blev kalkmalerierne afdækket.

Kærby kirke

Kærby kirke er bygget i 1100-tallet i romansk stil. Tårnet på kirken ligger mod øst, og det er til den "forkerte" side.

Under kirken har man i 1952 fundet spor af beboelse under vikingetiden. Døbefonten er enkel og udhugget af én sten bortset fra foden. I 1624 blev døbefonten flyttet til korets nordvestre hjørne. I 1933 blev fonten anbragt i kirkens nordøstre hjørne, overfor prædikestolen.

Over alteret har man en smuk altertavle i sen-barok stil fra 1788, givet af en fattig pige Dorthea, født i Kærby 1731, og døbt i Kærby kirke den 14.10.1731. Der er to alterstager i malm fra 1640, støbt af Christian den 4's kanonstøber, og stagerne kom fra Christianshavns kirke i København. I korets sydvæg er der et hul, her sad de spedalske udenfor, og kunne høre gudstjenesten.

Linde kirke

Linde kirke er en dansk middelalderkirke, omkring 800 år gammel. Tårnet er af ældre dato. Der findes spændende kalkmalerier i kirken. Kirken bestod oprindeligt af skib og kor i romansk stil, kaldet rundbuestil. Tårnet er fra sengotisk stil (1500-tallet), og våbenhuset, der nu er omdannet til kapel, er fra 1837.

Den mest interessante udsmykning i kirken er det sjældne, sengotiske kalkmaleri fra ca. 1525 på korets nordlige væg. Kirkens døbefont er med smukke tovsnoninger og rundbuefrise. Kirken er bygget i østjysk stil med løvefigurer.

Dalbyneder kirke

Dalbyneder kirke har romansk kor og skib af granitkvadre. Norddørens tympanon bærer flettekors mellem løver. På de ottedelte hvælv i kor og skib er der kalkmalerier fra 1511 med bl.a. fabelvæsener. Døbefonten er romansk. Fløjaltertavlen er malet af Arne Haugen Sørensen i 1993.

Nævnes må det, at Dalbyneder sogn i dag er et af landets mindste, med ca. 130 indbyggere. Man kan i stort og småt følge slægternes gang ved stilarternes skiften. Kirkerummet er i sig selv en stor æstetisk oplevelse og et smukt sted at fejre gudstjeneste.

Tv.: Øster Tørslev kirke

Th.: Råby kirke

Tv.: Kærby kirke

Th.: Linde kirke

Tv.: Dalbyneder kirke

Sødring kirke, med sagn fra gamle dage

Man mener, at jomfru Gunderlille skulle have ejet en lystgård Sødringborg omkring år 1250, og hun er muligvis kirkens grundlægger. Sødring kirke er bygget i munkesten i gotisk stil fra sin første begyndelse.

Gods og kirke tilhørte Århus-bispen indtil 1536, og i 1544 blev gods og kirke solgt fra kronen til lensmand Hans Stygge fra Silkeborg. I 1600-tallet ejedes kirke og gods af slægten Rantzau. Rantzau'erne svigtede ikke at vedligeholde kirken, og Ditlev Rantzau kostede 9 rigsdaler på kirken i 1639 og lod i 1643 forarbejde en ny prædikestol.

I kirken er der en velbevaret bibel fra kong Frederik den 2's tid fra ca. år 1550, skænket af præsten D. F. Richter i Råby-Sødring 1901.

Der er ligeledes mange smukke kalkmalerier i kirken.

Under Karl Gustav-krigen i 1657-60 skete der stor skade på kirken, men dette bragte godset i orden. I 1636 blev der rejst en gabestok på Sødring kirkegård. Den var til skræk og advarsel, hvis man begik heligbrøde, og i 1654 satte man en ny pæl deri.

I 1744 købte pastor Niels Nielsen Secher, Sødringholm, og var dermed Danmarks rigeste præst.

Hald kirke

Hald kirke er en gammel kirke med en lang byggehistorie. Skibet og koret blev påbegyndt helt tilbage i 1140, og tårnet og våbenhuset blev bygget i løbet af 1400-tallet. Sakristiet med kamtak-gavl og højblændede tvillingspidsbuer kom til i sengotisk tid omkring år 1500.

Døbefonten er romansk og kirkens ældste inventar. Kirken er udsmykket med kalkmalerier, de ældste er fra begyndelsen af 1400-tallet. På korets sydvendte væg findes et livstræskors fra slutningen af romansk tid og på nordvæggen en sengotisk Golgathagrube.

Kirkens største klenodie er en pragtfuld skabsaltertavle fra omkr. 1500, som oprindeligt kommer fra Sct. Mortens kirke i Randers og er indviet til kirkens værnehelgen Sct. Martinus, hvis billede man kan se i tavlens hovedfelt.

Dalbyover kirke

Dalbyover kirke er fra ca. 1150, og har tilhørt herregården Trudsholm indtil 1913, hvor kirken blev overtaget af Folkekirken. I 1762 blev herremanden Peder Marsvin fra Trudsholm og senere hans hustru begravet under kirkens gulv, hvor orglet nu er placeret. Orgelrækværket (orgelpanelet) er fra Peder Marsvins herremandsstol. Det blev i 1913 benyttet til orgelpanelet på grund af den bevaringsmæssige historiske værdi. Marsvinslægtens våbenskjolde hænger i kirken. På orgelpanelet i tårnrummet er Jesu Lidelseshistorie malet (rokostil).

Albæk kirke

Albæk kirke blev opført omkring år 1100. Kirken er bygget af limsten, en slags kridtsten fra yngre stenalder. Den er bygget i romansk stil, og bestod oprindeligt kun af skib og kor, men blev ca. år 1450 udvidet med et våbenhus samt tårn, opført i røde munkesten. Koret ligger skævt i forhold til skibet, hvilket man mener skal illustrere Kristus på korset. Kalkmalerierne i koret er velbevarede, malet ca. år 1450.

Prædikestolen er en renæssancestol fra år 1619. Den var egetræsmalet, og blev restaureret 1937, hvor man fjernede fem lag maling.

Harridslev kirke

Harridslev kirke er opført af granitkvadre i 1200-tallet, og omkring år 1525 er der indbygget hvælvinger i kor og skib. Det var omkring dette tidspunkt, at våbenhuset blev bygget, og både tårn og våbenhus er bygget i sengotisk stil.

Altertavlen er fra 1709, og står stadig som dengang. På altertavlen er der et maleri af den opstandne Kristus og Maria Magdalene uden for graven. Maleriet er fra 1866 og blev malet af C. Schleisner. På altertavlen har man fundet 5 lag maling, og det første lag er fra renæssancen omkring 1500-1600.

Døbefonten er lavet af en granitblok, og menes at være fra dengang kirken blev bygget.

Prædikestolen stammer fra omkring 1500-1750 og er opført i barok stil. Der er smukke kalkmalerier i kirken.

Tv.: Sødning kirke

Th.: Hald kirke

Tv.: Dalbyover kirke

Th.: Albæk kirke

Tv.: Harridslev kirke

Mellerup sognekirke

Mellerup sognekirke er over 900 år gammel, og før den blev opført, har der været en trækirke eller et gudehov på stedet. Det har været egnens og bopladsens kultsted.

Kirken er en af de mindste i landet. Den har bevaret meget af den romanske stil med små rundbuede vinduesåbninger på nordsiden og i østgavlen. Våbenhuset blev bygget i 1300-tallet.

Altertavlen er i renæssancestil. Den er skænket af Christian den 4's lensmand Eske Brock og hustru Christence Viffert i 1621. Prædikestolen er fra 1634 og skåret i egetræ i høj-renæssancestil. Kirkens ældste inventar er granit-døbefonten, hvis kant er prydet med et dobbelt tovflet-mønster.

Under bjælkeloftet hænger en skibsmodel af galeasen "Helene-Charlotte af Mellerup", et skib, der har forbindelse med Boldsen-slægten, der ejede kirken fra 1822 til 1918. Modelskipet blev skænket til kirken i 1954.

Fra 1968 blev Mellerup lagt ind under Tvede-Linde pastorat.

Mellerup Valgmenighedskirke

Mellerup Valgmenighedskirke blev opført i 1890 efter tegninger af den berømte Randers-arkitekt Johannes Uldall. Kirken er bygget i nygotisk stil med spidsbuer og friser og skifer-tag med muret klokkestabel på vestgavlen.

Inden nytår 1890 havde valgmenighedens bestyrelse antaget en præst. Det var daværende højskolelærer i Askov, cand. theol. Jakob Knudsen.

Valgmenigheden modtog kirkeministeriets anerkendelse den 17. nov. 1890.

Den 14. dec. 1890 blev kirken indviet på folkekirkelig vis.

I 1891 skrev Jakob Knudsen morgensangen "Se, nu stiger solen af havets skød", idet han var inspireret af præsteboligens udsigt. Efter Jakob Knudsens bortrejse fra Mellerup 1897, er han blevet efterfulgt af andre valgmenighedspræster.

Støvring kirke

Kirken er bygget i 1100-1200 tallet i romansk stil, og består af granitkvadre, som er lagt på en profileret sokkel. Våbenhuset blev opført omkring år 1865 af røde munkesten. Før den tid var der et ældre våbenhus af bindingsværk. I våbenhuset er der en offersten med huller, hvor man engang anbragte blod til ofring. Støvring kirke var i mange år ejet af Støvringgård kloster, men blev selvejende den 21. november 1913. Dele af altertavlen stammer fra 1633, bekostet dengang af herremanden på Støvringgård kloster Mogens Kaas og hans hustru Sidsel Friis. På alteret er der to flotte messingstager også skænket af Mogens Kaas og hustru i 1621. Døbefonten er fra 1631 og af sandsten, og giveren er Mogens Kaas og hustru. Prædikestolen er fra 1720, men de fire evangelister er fra 1600-tallet.

I midten af 1970-erne fandt man en gravkrypt ved alteret med 14 kister, og man formoder, det er de første 13 adelige frøkener og priorinden fra Støvringgård kloster, der er blevet begravet her. Sidste dødsårstal er 1801. I kirken ses også kalkmalerier.

Enslev kirke

Enslev kirke stammer fra sidste del af 1100-tallet. Skib og kor er det ældste og bygget i romansk stil af granitkvadre. Fra starten blev kirken bygget uden våbenhus og tårn, der blev bygget senere. Den 31. august 1689 brændte Enslev kirke og meget af byen. Siden er kirken blevet genopbygget og istandsat flere gange. På kirketårnets vestgavl står der: F.v.A.1786, der henviser til etatsråd Frederik Chr. v. Arenstorff til Overgaard, der dengang ejede kirken og foretog en større reparation dette år. Kort tid efter solgte han kirken, der derefter havde flere ejere.

Da man byggede kirken, var der to indgange, kvinderne kom ind af norddøren og mændene af syddøren. Kirken blev først bygget med træloft, men i sengotisk tid satte man hvælvinger ind, hvor der er kalkmalerier under kalken. Altertavlen og prædikestolen er begge fra år 1702. På alteret i kirken findes to store messinglysestager fra 1862, og dåbskanden og fadet er fra 1863.

Døbefonten er en gammel granitfont fra 1902. I 1919 fik man elektrisk lys i kirken.

Tv.: Mellerup sognekirke

Th.: Mellerup
Valgmenighedskirke

Tv.: Støvring kirke

Th.: Enslev kirke

Tvede kirke

Tvede kirke hørte i mange år under godset Gjessinggaard. Kor og skib er opført i romansk tid af granitkvadre over skråkantsokkel. Tårnet er opført i slutningen af 1500-tallet, udbygningen mod nord og våbenhuset er fra slutningen af 1700-tallet. I våbenhuset ses en romansk olielampe af granit med tolv huller.

Koret har fået indbygget hvælv i sengotisk tid, ved den lejlighed blev korbuen udvidet. I korhvælvet ses kalkmalede ornamenter fra omkr. år 1500. Altertavlen er et snitværk fra 1594, på fodstykket ses våben for Christen Munk og Anne Skram, som har skænket tavlen. Prædikestolen er udført i 1594 og bærer samme våben som altertavlen.

I tårnrummet er opstillet en gravsten med figurer og anevåben over Christen Munk og Anne Skram, der begge døde 1612, og blev stedt til hvile i Tvede kirke. Der er også en mindesten med anevåben for ægteparret, der lod tårnrummets hvælv indbygge.

Christen Munk var dengang ejer af Gjessinggaard, og efter ham kom der flere ejere, der også blev begravet i kirken.

Gjerlev kirke

Gjerlev kirke menes at være bygget i slutningen af 1100-tallet, hvor kirkeskibet og koret er opført.

Tårnet er opført nogle hundrede år senere omkring år 1400, og placeret på kirkens østside, hvilket er usædvanligt. Byggestilen er sengotisk. Tårnet blev på udvendig side opført af røde munkesten og indvendig af mark- og munkesten.

Døbefonten er af granit og fra slutningen af det 12. århundrede. Gjerlev kirke har haft flere altre, og det nuværende alter er fra 1949, og kirkesølvet fra 1959. Prædikestolen er i rokokostil og fra 1762.

Kirken havde fra slutningen af 1100 tallet, da den blev bygget og indtil 1798 været ejet af godset Overgaard.

I 1798 solgte Frederik von Arentstorff kirken til Gjerlev sogns beboere.

Støvringgård klosterkirke

På Støvringgård kloster foretog man i årene 1742-47 en gennemgribende restaurering, og mod øst byggede man en fløj, der kom til at indeholde klosterets kirke. Den østre længes øverste etage er indrettet til et kapel for klosterets beboere, og prydet med alle de ornamenter, som hører en smuk kirke til. Alt malerarbejde blev udført af Mogens Christian Thrane, der også tegnede alteret og prædikestolen i kirken. Altervæggen er et stort, sammenhængende arrangement med alterparti, skriftestol og degnestol.

Den 2. oktober 1760 fandt indvielsen til bygningen sted, og siden har man holdt gudstjenester i kapellet.

Øverst:
Støvringgård Klosterkirke
Tv.: Tvede kirke

Th.: Gjerlev kirke

Marie og Viggo Kjærgaard emigrerede til Canada 1926

Af Arne Eriksen

Her er lidt om Marie og Viggo Kjærgaard, der emigrerede til Canada i 1926. Marie er datter af Jens Rasmussen der engang var forpagter i Skovridergården ved Lindbjergskoven. Viggo er søn af lærer Kjærgaard i Mellerup kommuneskole. De blev gift i Mellerup sognekirke den 10. januar 1919 i en forrygende snestorm. De måtte køre i lastbil fra Åstrup, for at komme frem. Sammen drev de Kraggården, der er nabogård til mine bedsteforældres gård på Åstrupvej 41. Johanne, født Kjærgaard, var gift med Rasmus Møller Hou, gift i Mellerup kirke den 26. juli 1918. De drev mit fødehjem, Hestedamsgården, og i 1950 overtog mine forældre gården. I 1986 pensionerede mine forældre sig, gården blev solgt og de flyttede til Mellerup på Amtsvejen 114.

Marie og Viggo drev Kraggården frem til 1926. I begyndelsen af 1920'erne var nogle af 'Duerne' hjemme fra Canada. De var emigreret fra Støvring til Canada omkring 1900 tallet. Og de fortalte jo om, hvor godt det var derovre i Canada, ja - mælken flød jo nærmest op af jorden! Viggo var en beslutsom mand, for når han havde besluttet, at man kørte i marken kl. 07.00, så kørte man ikke to minutter over. Hans barnebarn, Melvin, har det samme i sig. Landbrugstiderne dengang var vel ikke de bedste og Viggos forhold til svigermor var heller ikke just det allerbedste. Svigermor kunne være meget svær at danse med, mildt sagt, hvilket faldt som en sidebemærkning til en familiefest!

I foråret 1926 blev gården solgt og Viggo drog til Canada for at 'stikke' fingeren i jorden. I efteråret 1926 fulgte Marie efter med 2 børn, Cecilia på 2 år og Svend på 6 år. De ankom med skib til Halifax i det østlige Canada og kom ombord på toget, der kørte tværs over Canada. Efter 4 dages rejse og flere togsift ankom de til Wayne, ca. 15 km. syd for Drumheller i delstaten Alberta. Eneste rejsegods var, hvad man nu kunne have i en 'dragkiste'. Maries ordforråd på engelsk var kun 5 ord, men hun klarede turen. I Wayne tog Viggo imod dem, og på hestevogn, datidens rejsemiddel, kørte de ned til Dalum kirke.

Kirken ligger 200 km. øst for Calgary og 25 km. syd for Drumheller, så man var rigtig kommet ud på prærien. I Dalum kirke, der ligger ved et vejkryds med 3 huse og et 'fælles lokum', som man siger på jysk, boede man indtil foråret 1927. Familien rejste i hestevogn ud til farmen som de forpagtede. Efter vognen havde de en ko i snor. Farmen ligger ca. 20 km. sydøst for Dalum kirke. Det eneste problem ved denne farm var, at der var ½ miles til vandbrønden, ca. 800 meter.

Syd for denne farm boede de 2 brødre Due fra Støvring med ca. 5 km. afstand og her drev de hver sin farm. Engang i 1928 fik den ene af Duerne blindtarmsbetændelse og nærmeste læge og lille sygehus var i Bassano, 25 km. sydøst for farmen. Turen var lige lovlig lang på hestevogn, eneste transportmiddel dengang, så han døde inden ankomsten til Bassano. Marie og Viggo skyndte sig at forpagte denne farm, for inde i køkkenet kunne man pumpe vand direkte op fra brønden. Det kaldtes vel: Hus med indlagt vand! Støvstormen i 1929 bevirkede, at man lige akkurat fik så meget avl, som der kunne være på 2 kornvogne, ud af 1500 ha. jord. Hvis det ikke indtil da havde været småt, så blev det nu hårde tider. Marie måtte ud og gøre rent for folk, medens Viggo om vinteren satte fælder op så han kunne fange harer, grævlinger, ræve osv. og på den måde klarede man sig igennem næste års tid. Avlen i 1931 gav godt, men da Viggo var på korn og foderstoffene med korn og derved hørte om prisen på kornet, blev han så vred, at han resolut vendte 'krikkerne' rundt og kørte hjem med kornet. Det var billigere at bruge sit eget korn til såsæd end at skulle købe korn i dyre domme. I løbet af vinteren kom foderstoffene og spurgte, om de kunne købe korn af Viggo, men han ville ikke sælge noget. Foderstoffene manglede virkelig korn det år, prisen sneg sig op i 'skyerne' og Viggo havde da 'lidt' korn i overskud efter forårssåningen, det kunne de da godt få lov at købe. Han tjente så meget på kornet, at han kunne købe en ny Ford vogn i 1932, endda en såkaldt 1 tons pickup, man var jo da praktisk anlagt! Siden den tid har man altid opbevaret sit eget korn og solgt det når man kunne få en god pris i løbet af vinteren og foråret.

Via min mor har jeg fået Viggos breve, som han sendte hjem til sin søster Nicoline i København. Hvad hans datter Cecilia berettede om den tid og hvad Viggo skrev hjem om, er to vidt forskellige ting. Han ville nu nok ikke just lige fortælle sandheden om, hvilke meget små kår de levede under, ja, grænsende til fattigdom. Det var først under krigen de rigtig tjente penge og ca. 5 miles sydvest købte de en farm på 1500 ha. som de ejede og drev til slutningen af 60'erne, hvor de blev pensioneret, flyttede til Bassano og fik en del gode år. Viggo døde i 1980 og Marie i 1983, begge er begravet på Bassano kirkegård.

I 1946 kom Søren Nielsen fra Hadsund, over for at tjene hos Viggo og Marie. Sørens tante, Sigrid Nielsen, København, var søster til Viggo. Hun havde fået 'skubbet' så meget på, og havde fået Viggo til at underskrive papirer, så Søren kunne få arbejde i Canada. Den 3. december 1950 blev Søren gift med Cecilia og de overtog forpagtningen af den gamle farm. Sammen fik Søren og Cecilia to sønner, Erik og Melvin.

Jeg kan huske, at i sommeren 1960 var Søren og Cecilia på besøg i Danmark. Det var en begivenhed uden lige. De var til stor middagsfest hos os kl. 12.00 og alle i familien der kunne krybe og gå var fremmødt, ja selv københavnerne. Midt under middagen blev vi ringet op fra Canada. Viggo havde modtaget brev fra arvingerne i USA, at de ville sælge den gamle farm. Det var en telefonsamtale til 25 kr. i minuttet. Dengang havde vi jo kun de gamle telefoncentraler med en bestyrer fra Mellerup og behøver jeg at fortælle, at den dag var hårknolden på bestyrerens hoved ikke mere rullet op!

Enden på visen blev, at Cecilia og Søren købte farmen og da Viggo og Marie blev pensioneret, overtog Cecilia og Søren også denne farm. De drev hele 3000 ha. frem til 1988, hvor de solgte til sønnen Melvin. Herefter købte Søren og Cecilia hus i Strathmore, hvor de nød deres pensionist tilværelse. I 2010 døde Cecilia og er begravet på Bassano kirkegård. Søren bor stadig i huset og klarer dagligdagen, selvom han næste gang runder de 90 år! Sørens døtre kan lige få lov til at give en hånd med, for at klare rengøringen.

Melvin blev i 1989 gift med Wendy, de driver farmen og har to drenge. I dag 2014 er den ene af sønnerne 23 år og ansat ved olievæsenet, medens den anden, 21 år, er i lære som flymekaniker. Det skal lige nævnes, at i delstaten Alberta har man fundet meget olie og gas, så denne delstat i Canada er den rigeste.

Erik driver en farm ca. 25 km. nordvest for Melvin, på samme antal hektar. Han blev gift med Sherry og har 3 drenge og 1 pige. De er i alderen fra 11 år til 17 år.

Af avl dyrker begge brødre: maltbyg, byg, hvede, raps, sennep og hør. De kan ikke bruge kunstgødning pga. for lidt regn, så de er lykkelige, når de får 20 fold, og håber på der ikke kommer haglbyger om sommeren. De tegner forsikringer imod haglskader, men forsikrings-selskabet vil kun dække skader op til 15 fold! Man sår kornet, høster ved skårlægning, lader stubbene stå så de kan virke som læbælte om foråret. Om foråret bliver der harvet og man sår, hvis ikke marken skal ligge brak til næste år, så den kan samle kræfter. Når brakmarken bliver for grøn om sommeren, kører man en 'lille tur' med en 15 meter bred harve!

En beretning sendt til arkivet fra Arne Eriksen om Støvring emigranterne, som havde udlængsel og mod til at tage turen over Atlanten i 1926, for at starte et nyt liv i Canada, langt, langt væk fra Danmark!

Gården i Canada i 1926

Mads Nielsen Velling, soldat i krigen 1864.

Af Karen Birgit Waagner

Min oldefar, Mads Nielsen Velling, blev født i 1838 på en fæstegård i Ilshøj, nu Udbyhøjvej 510, som yngste søn af Niels Velling. Hans ældste bror får gården og efter faderens død arver Mads 300 rdl., som han senere bruger som udbetaling for et lille landbrug.

Mads bliver indkaldt til soldatertjeneste i Rendsborg i april 1863. Danmark havde ved fredsslutningen efter treårskrigen på London-konferencen i 1852 accepteret, ikke at knytte Slesvig nærmere til Kongeriget end Holsten. Alligevel blev November-forfatningen, som knyttede Slesvig nærmere Kongeriget vedtaget i København 13. november 1863. Preussen og stormagterne England og Rusland advarede.

Kong Frederik VII døde imidlertid 15. nov. 1863, inden han nåede at underskrive forfatningen. Efterfølgeren, Christian IX tøvede. Bismarck sendte en protestnote, men hårdt presset af regering og folkestemning underskrev Christian IX. Dermed opgav Danmark reelt Holsten. Dannevirke skulle være forsvarslinjen mod det ventede tysk/østriske angreb. I januar 1864 rykkede preussiske og østriske tropper ind i Holsten og natten til den 1. februar gik de over Ejderen.

Den 2. februar forsøgte fjenden at gå over Slien på dens smalleste sted ved Mysunde, for at kunne falde den danske hær ved Dannevirke, i ryggen. Dette angreb blev afslået under store tab på begge sider. Dagen efter gik stærke østriske tropper fra Rendsborg til angreb mod Dannevirke. Mads Velling var i 8. brigade, omkring 3200 mand, som skulle forsvare Dannevirke-stillingen syd for Slesvig by, fra Bustrup til Hadeby nord. 8. brigade blev beordret til at stå kampklar fra kl. 4 om morgenen. Det var grimt vejr med frost, stærk blæst med regn- og snebyger. Klokkeren blev 800 mand, heriblandt Mads Velling, fra Dannevirke sendt mod syd på rekognoscering ved landsbyerne Geltorp og Hahnenkrug. Omkring kl. 13 viste der sig østriske soldater på bakken syd for Hahnenkrug. I det dårlige vejr antog man først de

”hvidkjolede østrigere” for at være en flok får, men snart indså danskerne overmagten og måtte kæmpende trække sig tilbage mod Dannevirke. Det var her, på markerne mellem Hahnenkrug og Over Selk / Kongshøj, at Mads Velling blev ramt af et skud. Overarmsknoglen blev læderet, hvilket han led under resten af livet. Han blev taget til fange og kom på et tysk lazaret i Rendsborg. I august blev han frigivet og lå på lazaret på Frederiksberg Slot i København til oktober 1864.

Den dag Mads Velling blev såret, erobrede fjenden hele terrænet syd for Dannevirke ved Bustrup (nu forstad til Slesvig) og foran halvkredsvolden ved Hadeby. To dage senere, om aftenen 5. februar, brød den danske hær op fra Dannevirke-stillingen og gik om natten til 6. februar under forfærdelige strabadser mod Flensborg (Dannevirke-natten) og videre mod Dybbøl. ”Den berømte 8. brigade”, som Mads Velling havde tilhørt, kom til at stå som reserve bag skanserne under stormen på Dybbøl den 18. april 1864. Efter at skanserne var faldet, blev 8. brigade indviklet i meget blodige kampe ved Dybbøl Mølle i et håbløst forsøg på at slå Preusserne tilbage. I det kompagni som Mads Velling hørte til, faldt kompagnikommandøren og mange menige. Mads Velling havde da, i godt to måneder, været tysk krigsfange.

Hjem som krigsinvalid.

Da Mads Velling vender hjem, har han ”intet tilflugtssted”. Broderen har overtaget fødegården. Mads modtager livsvarig invalidepension fra militæret. Den udgør i 1865 i alt 68 rdl. Hvad det svarer til i nutidskøbekraft ved vi ikke. For året 1903 får han i alt 815 kr. svarende til 55.000 nutids-kroner. Mads gifter sig i 1865 med Ane Margrethe Nielsen, datter af fattige forældre der arbejder som daglejere. Året efter køber han en lille ejendom for 1.800 rigsdaler, nu Stoubyvej 53, med ca. 8 tdr. land og senere køber han mere til. Mads og Ane Margrethe får 8 børn og de må senere også ernære hendes forældre, der med årene er blevet mere svagelige. Som for mange andre, bliver krigen i 1864 Mads’ skæbne. Hans liv er forandret og han lever til sin død af invalideforsørgelse. I pensionsansøgningerne fortæller han om sine økonomiske, familiemæssige og helbredsmæssige forhold.

Såret i armen forhindrer ham gennem alle årene i at ernære sig ved det landbrugsarbejde han er oplært i. Endvidere fortæller han, at han tidligere kunne tjene lidt ved at spille violin til bøndernes gilder, men nu kun kan bruge højre arm i kort tid ad gangen. Såret springer hele tiden op, der kommer benstumper ud, der er vedvarende betændelse i "benpiben" og han bliver stedse mere "uskikket til arbejde". Lægen skriver om 3 operationer og om armen der er "kroget og næsten ubøjelig, albuens og håndens strækmuskler lammede, armen mindre i omfang, kan ikke føre skeen til munden". Desuden får han senere lunge- og blærebetændelse, som menes at stamme fra armen. Da han kæmper med smerter søger han hjælp hos den kloge mand i Knejested, en svensker der hedder Valsted. Denne må have lindret smerten, for Mads kalder i taknemlighed sin nyfødte søn for Valsted!

I 1892 må han sælge ejendommen, da han er afhængig af fremmed arbejdskraft. Familien køber et hus i Øster Tørslev med en smule jord til. Han forsøger at få sine børn godt i vej. En pige på højskole, for en anden pige betaler han 20 kr. til et broderikursus, en tredje pige ernærer sig som sy pige, en søn får en gård i Øster Tørslev, den yngste søn som er handicappet kommer i lære som skomager, en pige bliver gift med byens brugsuddeler og en anden pige (min mormor) bliver gift med byens brygger.

Men med sygdommen og fattigdommen er hans trængsler endnu ikke slut. I 1890'erne dør tre af de unge døtre af tuberkulose. Det er et chok og en sorg, som familien har talt om i generationer siden. I 1901 dør hans hustru Ane Margrethe og Mads Velling tager ophold ved en søn i Fredensgade i Randers.

Mads får erindringsmedaljen for sin deltagelse i krigen og fra 1914 får han en årlig hædersgave på 100 kr. (ca. 6000 nutidskroner) for "deltagelse i kampen for fædrelandet".

Mads Velling dør i Randers i 1917, 78 år gammel. Såret i skulderen og tilfangetagelsen gjorde, at han ikke kom til at deltage i kampene ved Dybbøl 18. april 1864, hvor mange fra hans brigade mistede livet.

Det fortælles i familien, at Mads hvert år inviterede hele familien til chokolade på sin "såreldesdag" den 3. februar. Måske i taknemlighed over, at han trods alt fik lov til at leve.

For et par år siden gik vi i Mads Vellings fodspor ved Dannevirke og de steder, der er beskrevet i frontrapporterne.

Vore børnebørn er ved dåben blevet tørret med et damask håndklæde, som Mads fik af en tysk sygeplejerske på lazarettet i Rendsborg i 1864 og som er bevaret i familien, skriver fortælleren og sætter punktum i en lokalhistorie og ikke mindst i en nationalhistorie.

Mads Velling ca. 50 år

Bronzefundene i Gallemosen ved Lindbjerg

I Gallemosen, som ligger ca. 1½ km sydvest for Lindbjerg, blev der i slutningen af stenalderen, omkring 2000 år f.Kr. nedlagt et offer med nogle specielle genstande. Det var meget kostbare sager af bronze, økser, ringe og nogle tunge krogformede beslag. Disse beslag kan have siddet på åget i forspandet til en let, tohjulet vogn. Alle genstandene blev fundet i løbet af ganske få dage i 1887 af et par drenge, der vogtede kvæg ved Gallemosen.

Disse genstande fra Gallelose blev fundet i den nu tilgroede mose. Dengang bronzesagerne blev nedlagt, var her en sø med åbent vand og ofringen skete sandsynligvis mindst 50 meter fra søbredden, så ejerne af bronzeskatten er formentlig roet derud i en båd, for at give deres værdier til de højere magter, måske som led i en ceremoniel begivenhed? Denne form for ofre i forbindelse med vådområder, søer og moser var udbredt i bronzealderen.

Bronzesagerne fra Gallelose vejer 11.735 gram. De må have repræsenteret en formue, især i et område som Danmark, hvor der ikke forekommer kobber og tin i naturen. Bronze, der er et blandingsmetal af netop disse metaller, må være importeret hertil. Ornamentikken på nogle af økserne fortæller, at de er produceret på hhv. de britiske øer og i mellemtyskland, mens andre genstande må være fremstillet herhjemme. Vogndelene er ganske unikke, men deres produktionssted kendes ikke. De nærmeste paralleller skal findes i Tut Ankh Amons grav i Egypten og på afbildninger af hestetrukne køretøjer på græske vaser.

En stor del af offerfundet fra Gallelose består af bronzeøkser. I alt blev ni såkaldte randlisteøkser fundet. Æggen på en af økserne er skeformet, det tyder på den er fremstillet i det centraleuropæiske område. En anden økse er dekoreret med et 'regnmønster', der henfører til de britiske øer. Bestemmelsen af øksernes produktionssted, understøttes desuden af kemiske analyser af metallets sammensætning. De resterende økser er formentlig produceret af sydsandinaviske håndværkere og de afspejler den allertidligste metalproduktion herhjemme. Økserne stammer altså forskellige steder fra. Sammen med vogndelene er de gode eksempler på, hvor omfattende kontakterne var til områder uden for Danmark.

Øverst ses en af de dekorerede økser fra Gallelose fundet.

Nederst ses en af økserne med bølget kontur, også fra Gallelose.

Kilde: Historisk Viden, Danmark og Espen Nielsen, Lindbjerggaard.

Om ringning ved begravelse i 1822

En klageskrivelse fra forvalter Trane over pastor Bang.

Til de høje herrer Directeurer for Støvringgaard Kloster.

”Foranlediget af, at præsten hr. Bang i Støvring forbyder bønderne at ringe med kirkeklokken ved ligbegængelse (begravelse) blandt dem når der ikke holdes ligprædiken, ja, endog med magt sidste mandag rev klokkestrengen fra en mand fra byen, der ringede ved aftægtsmand Anders Mortensens jordefærd, giver jeg mig underdanigst den frihed ikke alene at forespørge, om der med hensyn til P:L 2-22-39 og 2-22-40 og taxten af 7. juni 1693 samt reskript til stiftamtmanden over Fyen Stift af 23. dec. 1745, kan forbydes almuen på landet at få ringet, når deres afdøde begravnes og de er det begærede endskønt der ikke bliver prædikedet, samt om der derfor skal erlægges den betaling til kirken, loven og taxten bestemmer, hvilket ikke her har været brugt og såvidt mig er bekendt, kun få steder bruges”.

Støvringgaard den 31. juli 1822

Underdanigst S Trane

Uddrag af pastor Bangs lange erklæring til ringe-forbuddet.

”Da pastor Bang begyndte i embedet forespurgte han om skik og brug ved de kirkelige handlinger hos sin formand i embedet, pastor Brøchner, der svarede, at ”før hans tid var det skik her og på egnen at der ikke blev ringet ved ligbegængelse (begravelse), når der ikke blev holdt ligtale”, og Brøchner havde hævdet skikken, ”indtil hr. Borup havde givet beboerne tilladelse til at ringe over alle lig”.

Pastor Bang har så også holdt dette forbud mod ringning i hævd; han omtaler reskripterne af 1693 og 1746, hvilket sidste gældende Fyens Stift tillader ringning, ”imod betaling til kirken efter ligtaksten”, men Bang mener at det kun gælder for Fyen.

Man må ikke tro, at ”jeg af egennytte forbyder ringning”, og Bang

anfører, at han hidtil i de 3½ år han har været her, har ”holdt 6 ligtaler for betaling (i alt 25 rdl), derimod har jeg holdt 5 gratis og 4 over aldrende personer, hvis efterladte ej havde evne til at betale mig og de hedengangne fortjente efter min overbevisnings rettesnor et hæderligt minde”...., og endelig har jeg også nægtet formuende folk tale over deres afdøde, fordi den hedengangne ej fortjente hæderligt eftermæle”...

”Skal jeg derimod ved at gribe i min egen barm, angive den egentlige grund hvorfor jeg just har været så påstående i denne sag, må jeg desværre tilstå, at det måske har været en slags stolthed, da jeg har følt mig krænket ved at andre egenmægtige blandede sig i dem uvedkommende sager, ret ligesom for at undergrave kirkebetjentens agtelse”. ”Hvad Anders Mortensens begravelse angår, da havde jeg forbudt ringning over ham på grund af, at han var antaget til fattigforsørgelse; da jeg havde læst et sted i en anordning (hvilket det siden klagens modtagelse ej har været mig muligt igen at finde) at ringning ej måtte finde sted ved fattiglemmers jordelse og derfor troede jeg at have tilstrækkelig grund til forbudet, hvilket jeg ellers ville have holdt mindre strengt over for ham, da han har været mit største og hidtil mit troeste tyende her på stedet. Såfremt degnen ej var kommet til mig samme dag og havde fortalt mig at sognefogeden havde brovret af hr. Borups tilladelse og derfor gav præst og degn en god dag.

Pastor Bang anfører videre: ”at det er ham ufordrageligt at kirkens betjente ved enhver lejlighed behandles ”une bagatelle” (som ubetydelige) og han følte sig krænket på degnens vegne, som desværre hidtil har måttet døje med mangen krænkelse af overmod og lav ondskab”. Pastor Bang henviser også til en takst af 1683, der siger, at ”kun degnen eller hans substitut må ringe med klokken”.

Men ... ”så snart liget førtes ud, gav man sig til at ringe. Jeg gik da hen til den ringende, der ved min nærværelse vendte sig til den anden side og lod som han hverken hørte eller så mig, hvorfor jeg tog ham ved armen og spurgte ham, hvem der havde befalet ham at ringe.

Da svaret herpå lød, at Andreas (en gårdmand i Kristrup, så vidt vides, den afdøde brodersøn og hr. Borups studehandler) havde befalelet ham det, bød jeg ham at holde inde”.

Pastor Bang erklærer, at han ikke ”ved magt frarev ham klokkestrengen”, men beklager, at der ikke var vidner til optrinnet, ”uden netop min egen broder, der dog måske næppe hørte mine ord”.

”At jeg kun af overbevisning om, at jeg havde ret på min side har modsat mig ringning over Anders Mortensen med flere, håber jeg vil være den høje Direktion indlysende af det anførte”. Men Bang beklager, hvis han har forset sig og slutter: ”Måtte de høje direktører behage at tillade fri ringning for eftertiden over ethvert som helst lig, samt at enhver uden tilladelse måtte ringe klokken...” (det sidste selvfølgelig ironisk ment!) så foreslår Bang at ”enhver vedkommende” skal henvende sig, for at få oplysning om ”kirkebetjentens indretning ved forretninger” og ”ikke ved egenmægtig tilladelse give forargelse ved tilsidesættelse af god orden ved andagtens forstyrrelse under gudstjernen”.

Den høje direktions ærbødigste

J. C. Bang

Støvring præstegård den 9. august 1822

Og svaret fra direktionen foreligger i kladde, kort og godt:

”Efter aftale med stiftamtmanden er denne sag blevet henlagt, da man ikke kunne afgive nogen resolution til fordel for præsten og man af flere grunde ikke ville give forvalteren medhold”.

Mine aner fra Kærby

Af Alis Skjødt Nielsen

Dokumentation om mine aner fra Kærby findes i byens allerførste kirkebog fra 1693 og frem i tiden. Derudover findes oplysninger i datidens folketællinger og sidst, men ikke mindst, har jeg gjort stor brug af forhenværende lærer i Kærby, Chr. Wammens beskrivelser om alle familier og ikke mindst om alle de gårde, som engang for længe siden var med til at forme et typisk bondesamfund, som jeg med stolthed er efterkommer af. Gennemgangen af min slægt må nødvendigvis blive ganske, ganske kort, så det vil jeg hermed forsøge.

Anders Sørensen Raj bliver født i 1634 og bliver senere gift med Sidsel og de nævnes allerede da, som fæstebønder i Annexgården i Kærby. De får en søn som døbes Niels, men Sidsel dør alt for tidligt og Anders Sørensen Raj gifter sig hurtigt igen med Maren. De får 3 børn og yngstemand døbes i 1681 Espen Andersen.

Espen Andersen vokser op på Annexgården og bliver senere gift med Lene Michelsdatter. Efter deres giftemål bliver de fæstere på Espengården, matr.nr.8 - på hjørnet af Østendalsvej og Kirkegade. De får 9 børn og fem år efter sidste barn er født, dør Lene Michelsdatter.

Espen Andersen er ikke enkemand længe, og i 1729 bliver han gift med Lenes søster Kirsten Michelsdatter. Espen Andersen og Kirsten får 6 børn sammen i tidsrummet fra 1729 til 1741, men i 1742 må der være en epidemi eller anden smitsom sygdom der florerer, for både Espen og Kirsten dør og bliver den 13. juni 1742 *"jordet i samme graf"*, som der står i kirkebogen. Espen Andersen efterlader sig mange børn og én af dem (fra hans første ægteskab) var døbt Anders Espensen.

Anders Espensen havde sin barn- og ungdom på Espengården og bliver senere i livet gift med Maren Nielsdatter. De overtager fæstebrevet på Espengården i forbindelse med, at begge Anders' forældre døde i 1742. Anders og Maren får 11 børn sammen. Én søn ud af de elleve, fødes 26. juli 1744 og bliver døbt Espen Andersen.

Espen Andersen vokser også op på Espengården som hans forfædre har gjort før ham, og han deltager i det daglige slidsomme arbejde. Da han var blevet en voksen mand på 40 år gifter han sig med Johanne Magdalene Jørgensdatter, 27 år.

To år efter at de er blevet gift, foretages den allerførste folketælling i Danmark, nemlig Folketællingen 1787.

Kærby gaardmand	Espen Andersen	Jørgensdatter	42	hans hustru
5. søn	Johanne Magdalene Jørgensdatter	Maren Vilbørdsdatter	29	hans hustru
	Anne Espensdatter	Peter Andersens søn	1	hans hustru
	Maren Vilbørdsdatter	Lene Pedersdatter	72	hans hustru
	Peter Andersens søn	Mette Jørgensdatter	37	hans hustru
	Lene Pedersdatter		32	hans hustru
	Mette Jørgensdatter		13	hans hustru

Og her kan man se at Espen Andersen er 42 og hustruen 29, datteren Anne 1 år og Espens mor Maren er 72 år, enke og bor på aftægt hos dem. Endvidere er der tre ugifte tjenestefolk på gården. Espen og Johanne Magdalenes første søn, kommer til verden 21. september 1788 og bliver døbt Anders Espensen.

Anders Espensen vokser også op på Espengården, går i skole og hjælper til med de daglige gøremål. Han bliver gift i en forholdsvis sen alder, 46 år, da han i 1834 ægter Mariane Christensdatter, 25 år. Hun er født og opvokset på en gård i Kærby og de har kendt hinanden hele livet. Anders og Mariane får fem børn, 4 piger og 1 dreng. Drengen kommer til verden 21. oktober 1842 og bliver døbt Espen Andersen. På Espengården bor også Anders Espensens mor Johanne Magdalene, hun er 76 år, enke og bor på aftægt hos dem. Anders' yngre og ugifte bror Jørgen på 37, bor også hos dem og hjælper til på gården sammen med de øvrige 3 tjenestefolk.

Uheldigvis sker der en ulykke den 25. juli 1854.

Anders Espensen og de andre af byens mænd havde været ved at køre tørv hjem fra kærret og hvordan ulykken egentlig var hændt, var der ikke nogen der havde set, men på hjemturen med et læs tørv var Anders nået hen i nærheden af den 'lille vase' og der blev han fundet meget ilde tilredt og blev i al hast bragt hjem. Hestene kan være blevet bange for et eller andet, så det har givet et ryk i vognen, hvorefter han var faldet ned fra læsset og uheldigvis kommet ind under vognen som var kørt hen over ham.

Anders Espensen døde dagen efter, den 26. juli 1854, uden at være kommet til bevidsthed. Han blev 66 år.

Sønnen, Espen Andersen, var bare 12 år da hans far døde, men fremtiden var nu allerede bestemt for ham, han skulle videreføre gården. Inden han var helt klar til at overtage Espengården, måtte han passe sin skolegang og være med til det daglige, hårde arbejde på gården. Som ung mand får han et godt øje til en gårdmandsdatter fra byen. De to var nærmest født og opvokset sammen. De bliver da også gift i Kærby kirke 12. juni 1869 og får efterfølgende 9 børn - 3 sønner og 6 døtre. Den ene af pigerne, født 31. august 1871, kom til at hedde Ane Elisabeth Andersen, hende vender vi tilbage til senere...

Den ældste af sønnerne blev døbt Anders Espensen Andersen og skulle i henhold til traditionen have videreført den fædrene gård. Men han havde allerede selv stiftet familie og købt en gård 'Bisagergård' i Jennum ved Spentrup, endnu før forældrene ønskede at overdrage Espengården i Kærby, så Espengården blev købt til selvejergård og samtidig tilskødet den næstældste søn, Christen Skjødt Andersen.

Christen Skjødt Andersen giftede sig i Kærby kirke 3. december 1908 med Bolette Thomine Jensen Holm og samtidig flyttede gamle Espen Andersen og hustruen Ane Christensen Skjødt ind i et aftægtshus som blev kaldt 'Den bette mands hus'.

En mørk vintermorgen, fastelavns mandag 7. februar 1910 kommer døden på uventet besøg. Unge og nygifte Christen Skjødt Andersen dør ... han blev bare 30 år!

Christen Skjødt Andersen og hans hustru Bolette var sammen gået ud for at malke og fodre kreaturerne. Christen gik på høløftet og Bolette gik ind for at lave morgenmad til dem. Hun kunne ikke forstå hvorfor han ikke kom ind og hun gik ud for at se efter ham og fandt ham liggende på 'foderloens' hårde cementgulv, forslået og bevidstløs. Han kom lidt til bevidsthed, men uden at kunne forklare, hvordan ulykken var sket og 2 timer efter var Christen død.

Christen Skjødt Andersens ældre søster, Ane Elisabeth Andersen (omtalt midt på side 34) er en lille snes år tidligere, blevet gift med Marius Nielsen fra Trinderup, mellem Assens og Hou.

<p>Ungkarl og Ejendomsforvalter Marius Nielsen, født i Trinderup 9. August 1869, søn af Niemand Niels Andersen og hustru Mette Marie Lauridsdatter, i Trinderup, Mariager Land-egnen. Opholdssted: København.</p>	<p>Frø Ane Elisabeth Andersen, født i Hjørring d. 31. August 1871, datter af Gaardmand Peder Andersen og hustru Ane Christensen Skjødt i Hjørring. Opholdssted: Hjørring.</p>	<p>Ejerske Andersen Gaardmand, Hjørring. Niels Andersen, Mønst: Skidstrup.</p>	<p>a. 2. Juni 1894. b. 3. Juni 1894. 10. - 17. -</p>	<p>1894. 17. Juli Hjørring.</p>
---	---	--	--	---

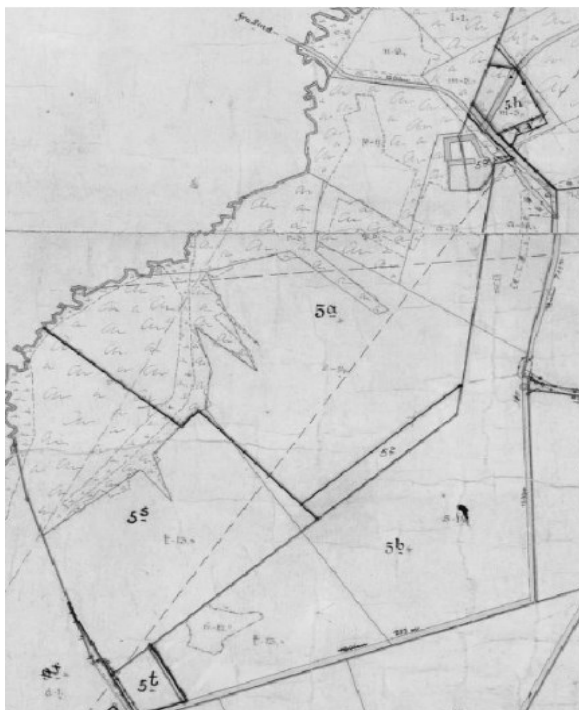
Ane Elisabeth og Marius har en ejendom på Stouby mark og da hun føder sit og Marius' 10. barn, en søn, den 5. juni 1910 bliver han efterfølgende døbt Kristen Skjødt Nielsen og derved opkaldes han efter sin morbror, Christen Skjødt Andersen, som få måneder forinden var faldet ned fra høløftet og var død deraf. Kristen var den eneste af de 12 søskende som 'arvede' navnet Skjødt. Han og alle hans søskende samt forældrene bor endnu fem år på ejendommen på Stouby mark. Marius Nielsen sælger ejendommen umiddelbart inden han, den 14. august 1915, underskriver skødet på Lindbjerggaard 5a, vel at mærke den ene af tvillinggårdene. Her vokser børneflokkene op, men Marius og Ane Elisabeths lykke varer ikke ved, for sidst i november 1918 oplever de den store sorg at miste 3 børn i løbet af 1 uge! De tre børn bliver begravet samme dag, den 29. november 1918 på Harridslev kirkegård. Gravstenen med mindet om de tre børn står der stadig. Børnene blev bare 19, 13 og 5 år.

Den Spanske Syge, som florerede over hele Europa på det tidspunkt, var årsagen til de tre børns død samt over 14.000 i hele Danmark.

Livet går videre på Lindbjerggaard, de to yngste brødre og eneste overlevende drenge hjælper til så godt de kan samtidig med at de skal passe skolegangen i Lindbjerg. Der var også flere tjenestepiger på gården og min mor Elna var én af dem. Hun og min far Kristen Skjødt Nielsen fik da også et godt øje til hinanden, men det var ikke uden problemer, hun var jo bare en uldhandlers datter fra Hald. De var nu meget sikre i deres valg og de bliver endelig gift i Hald kirke den 28 juli 1933.

I nogle år var Kristens bror Magnus samt Kristen og Elna sammen om forpagtningen af Lindbjerggaard. Efterfølgende bliver der i den vestlige del af Lindbjerggaards mark udstykket jord til Kristen og Elna og her bygger de deres egen gård. Børneflokket vokser sig stor og livet går sin gang på Vestervang.

Undertegnede er nr. 10 i flokken og sidste skud på stammen og med denne slægtsfortælling har jeg ganske kort forsøgt at berette om mit fædrene ophav fra Kærby.

Til venstre:

Her ses et gammelt matrikel kort over Lindbjerggaard 5a efter udstykning til Kristen Skjødts jord 5s. Den lille firkant, nederst til venstre, 5t, købtes fra Drachmann, som ejede den anden halvdel af Lindbjerggaard. Der blev Vestervang bygget i 1936. Jorden solgtes tilbage til Lindbjerggaard i 1985 da Elna var blevet enke og derfor flyttede i hus i Linde.

Formandens beretning 2014

v. Henning Rasmussen

En fin start på det nye år. Et år som både kan siges at være en videreførelse af det nødvendige arbejde med registrering m. v. Men også et år der har budt på ganske meget mere end det, synes vi. Også et år der har givet os mange udfordringer, og stadig gør det.

Det kommer vi til.

I løbet af året har vi deltaget i forskellige aktiviteter rundt omkring, en tendens vi håber at fortsætte med, vi tror nemlig der er et behov for at udbrede kendskabet til vores lokale arkiv.

Den 23. januar var vi på besøg på Center Åbakken i Øster Tørslev i forbindelse med aktivitetsudvalgets generalforsamling, for at promovere Egn-Arkivet, - tre personer fra arkivet deltog og hjemmesiden blev gennemgået (ingen af de tilstedeværende kendte den tilsyneladende) og der blev også forklaret lidt omkring hvordan man kan begynde sin slægtsforskning. Ca. 35 personer var tilstede.

Den 2. maj havde vi besøg her på arkivet fra Hald menighedsråd, også her et velbesøgt besøg, hvor vi forsøgte at gøre reklame for arkivet.

Den 19. august var der byvandring i Tvede, og her var vi med på side-linjen, idet byvandringen sluttede på Egn-Arkivet med kaffe og hygge. På trods af regn havde ganske mange valgt at deltage, og også her benyttede vi selvfølgelig lejligheden til at gøre reklame for arkivet.

I slutning af december 2013 søgte vi midler fra Elro Fonden, og det er meget glædeligt, at der kom positiv tilbagemelding på vores ansøgning. Vi fik lovning på i alt kr. 24.792 – til nyt IT-udstyr.

I løbet af sommeren har vi ansøgt Gjerlev-Enslev Sparekasses fond om midler til at forny vores udstyr til fremvisning af film m. v. Det er glædeligt at ansøgningen blev imødekommet, vi fik bevilget 13.950 – og vi glæder os nu over den nye skærm og det tilhørende udstyr til afspilning i læsesalen. Desuden blev det også til en ny maskine til overspilning fra VHS til DVD.

Vi håber det vil være til stor glæde, ikke mindst for jer brugere.

Så er vi kommet til "føljetonen" om Arkibas 5 og Arkibas DK.

Udviklingen af dette har taget noget længere tid end først antaget. Forsinkelsen skyldes først og fremmest kulturministeriets afslag til SLA på ansøgningen om midler til udviklingsarbejdet i slutningen af 2012

Det var en slem streg i regningen og betød ca. et års forsinkelse inden man havde fået skaffet midler på anden måde, så udviklingsarbejdet kunne sættes i gang. Det blev A. P. Møller-Fonden, der trådte til med en donation, og så gik man ellers i gang.

I skrivende stund er man nu nået så langt, at første version af Arkibas 5 er færdigudviklet, og vi er også begyndt at bruge det her på arkivet.

Det har ikke været uden udfordringer, og det vil der sikkert være i lang tid fremover, men vi klør på og forventer da vi bliver glade for det.

Arkibas 5 er det ny registreringssystem, der erstatter Arkibas 4 og vil sammen med det nye Arkibas DK (som forventes af gå i luften ultimo 2014) gøre det muligt for alle med internetadgang at søge i næsten alle arkiver i Danmark. Det giver brugerne helt nye muligheder. Mini-Arkibas, som vi hidtil har haft her på arkivet, gav kun adgang til at søge i vores arkiv. Med Arkibas DK bliver alle arkiver nu tilgængelige for alle.

I løbet året har vi sagt farvel til to tidligere skattede medarbejdere og formænd her på arkivet. Begge har ydet en stor indsats for arkivet. Det drejer sig om Karsten Dahl der døde i april og senest Børge Mandrup der pludselig døde i august. Børge Mandrup var indtil sin død aktiv på arkivet i forskellige sammenhænge og leverede f. eks. materiale til årsskriftet flere gange.

Vi har også i det forløbne år deltaget i forskellige møder og kurser, det vil helt sikkert fortsætte i det kommende år.

Til slut en tak til bestyrelsen og de frivillige medarbejdere, for det store arbejde de har lagt på arkivet i årets løb. Tak til alle der slutter op om arkivet ved deres medlemskab, og det vigtige arbejde der gøres, jeg håber det fortsætter og husk, man må gerne reklamere for arkivet, vi har plads til mange flere i foreningen.

Regnskab 1/10-2013 - 30/09-2014

	Indtægter	udgifter
kontant	31,00	
bank indestående	13.918,55	
saldo 01-10-13	13.949,55	
kontingent & Gaver	17.193,00	
salg af foto-kopier og bøger	145,00	
Tilskud fra kommunen & renter	57.593,83	
Matrikler & kontorart.		47.280,52
Abonnementer & SLA		3.085,00
Kursusudgifter & kørsel		8.822,00
Arskiftet		5.068,75
Diverse (foredrag - kaffe/the - toiletpapir osv.)		6.234,66
kontant	413,50	
bank indestående	17.976,95	
saldo 30-09-14	88.881,38	18.390,45
		88.881,38
	88.881,38	70.490,93

Regnskabet er revideret d. 7. okt. 2014

af: *Bent Olatjesen*

Stenlyng Skovvej

